

דוסתאי ורבי נהוראי. כך היא הקבלה. לפי דבריו של יצחק בן אלפרא, בשנת ר"א (1441), טמונים כולם בתוך "מערה אחת". ר' משה באסולה מספר על ביקורו בעכברא בשנת רפ"ב — 1527: "שם ר' ינאי ושני בניו ר' דוסתאי ור' נהוראי. והם במערה בפרדס. ולפני המערה מעין מים טובים. והמערה נפלה ואין אדם יכול ליכנס בה. והפרדס ההוא נאה מאד. כלו פרישים ולימונים והוא הנזכר במועד קטן". גם בעל 'יחוס-האבות' משנת רצ"ז (1537), מספר על הקברים: "בפרדס ויוצא משם מעין מים חיים". לפי בעל 'יחוס-הצדיקים' משנת שכ"א (1561), הם "בין הפרדסים". ובנוסף אחר כתוב: "תחת הכפר ויוצא[ת] מהמערה אמת מים"⁸.

בקרב המקובלים בצפת היתה רווחת האמונה, שבעכברא קבור רק ר' ינאי, רבי חיים ויטאל מוסיף בשמו של האר"י הקדוש, "ולא ככתוב בספר הייחוס, שקבורים שם גם ר' דוסתאי ור' נהוראי"⁹.

מסורת המקובלים מספרת: "לדרום צפת תוב"ב, בכפר עכברא, שם מערה אחת בתוך הפרדס ויוצא מפתחה מעין מים להשקות הפרדסים. ופתחה צר מאד. תכנס לתוכה ולצד מזרח קבור שם ר' ינאי לבדו". לעתים קרובות יצאו המקובלים להשתטח עליו. רבי חיים ויטאל מספר על ביקורו יחד עם רבו האר"י הקדוש, בקירוב בשנת של"א (1571): "ביום א' דחו"מ של פסח הלכתי עמו לכפר אחד הנקרא עכברא. ושם נכנסנו במערת רבי ינאי בתוך הפרדס שיוצ' (א) מעין אחד מפתח המערה עצמה. ופתחה צר עד מאד... ושם הדביק (האר"י) נפשו בנפש רבי ינאי. ובכלל דבריו א"ל (אמר לו) רבי ינאי (אל האר"י): אני הוא רבי ינאי, בעל הציון הלזה. ודע כי כה אמר לך השי"ת (השם יתברך): לך ואמרת אל האיש הזה, חיים ויטאל, הבא עמך; שישמור עצמו מן הרכילות ומן לשון הרע ומן שיחה בטילה, ויהיה שפל רוח מאד ואני אהיה עמו בכל מקום"¹⁰.

8. תרכ"ז ה' תרצ"ה, עמ' 374. 9. שער הגלגולים, עמ' מט.

10. שם, עמ' עה; ח' ויטאל, ספר החזיונות תשי"ד, עמ' קלו.

פב. רבי טרפון

רבי טרפון, מחכמיה המפורסמים של תקופת המשנה, חי בארץ יהודה בערים לוד ויבנה. מסופר עליו שישב פעם בצלו של שובך ביבנה¹. אין כל ידיעה בספרות הקדומה על מקום מותו וקבורתו.

עוליי-רגל בימיהביניים הכירו את קברו בגליל העליון, בקרבת מירון, בצד הדרך אל צפת. תלמידו של רבי עובדיה מברטנורה כותב, בשנת רנ"ו (1496): "מעט רחוק משם (מהדרך צפת—מירון) יש קבורת ר' טרפון זצ"ל. ועליו ציון יפה". רבי משה באסולה סר, בשנת רפ"ב (1522), בדרכו אל מירון גם אל הקבר הזה: "ואז התפללתי גם כן על קבר ר' טרפון... למטה מן ההר בשדה, נכח פתח בית-הכנסת שבראש ההר... ומשם נראה... (ועליו) גל של אבנים לציון". לפי דברי בעל 'יחוס-האבות', משנת רצ"ז (1537), נמצא הקבר קרוב למירון: "ועליו אילן של זיתים". אמנם הוא גם מספר: "ועוד קבור בטבריה ר' טרפון". בעל 'אלו יחוס-הצדיקים' כותב: "מירון—ובין הכרמים... ור' טרפון". בימינו אין כל זכר לקבר בשם רבי טרפון בין צפת ומירון ולא בטבריה.

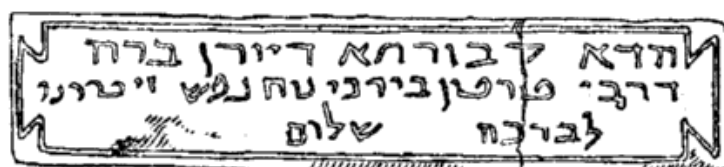
1. מכילתא, בשלח.

מסורת חדשה מספרת על קברו של רבי טרפון בכפר קדיתא, הנמצא בקרבת הישוב העברי עין-זיתים, בקרבת הכביש צפת-מירון, בהרי הגליל העליון. אחרי כיבוש הגליל, במלחמת השיתור בשנת תש"ח (1948), התחילו יהודים מצפת גם לעלות אל קברו של רבי טרפון, בכפר קדיתא ולהתפלל עליו.

בארץ יהודה, סמוך לכפר הערבי בית-נופה, בגבול עמק אילון בסביבות לטרון, קבר קדוש לערבים בשם א-נפי (הנביא) טורפיני. החוקר הצרפתי קלרמון-גאנו אומר למצוא פה זכר לשם טרפון, שפעל כידוע גם בלוד השכנה.² בבית-הקברות העתיק של יפו, מתקופת המשנה והתלמוד, שהיה במקום השכונה אפרי-כפיר של ימינו, נמצאה מצבה ובה כתובת המזכירה את בנו של רבי טרפון. סוברים שזהו רבי טרפון הנזכר (ציור רח).³

2. Survey of Western Palestine, III, 1883, p. 153.

3. ספר הישוב, א, תרצ"ט, עמ' 80.

ציור רח: מצבה המיוחסת לבנו של ר' טרפון. נמצאה בבית-הקברות הקדום של יפו. בה כתוב בארמית: הדא קבורתא דירון ברה דרבי טרפון בירניטחנא ייטרינו לביכח שלום.

פג. אבא-חלפתא ובניו

אבא חלפתא, היה חכם מפורסם, וחי במאה השנייה בקירוב ונקרא גם על שם מקומו — אבא חלפתא איש כפר-חנניה. מדבריו המפורסמים: "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה — שכינה שרויה ביניהם".¹ כפר-חנניה היה ישוב נודע בגליל, בימינו עיים נטושים של כפר ערבי שהיה נקרא כפר-ענן, בקרבת הכביש צפת-עכו. לפי דברי החכמים היה על הגבול בין הגליל התחתון והעליון.

רבי יוסי, בנו של ר' אבא חלפתא, היה מחכמי התלמוד המפורסמים. הוא מהלל את כלי החרס שבאו ממקומו: "ואלו הן כלים שאין דרכן להשתבר... וכלי כפר-חנניה".² היה ראש ישיבת ציפורי ובה הוא נפטר. האגדה מספרת: "כשמת ר' יוסי — שפעו מרזבי דציפורי דם".³ לפי גירסה אחרת: "כשנפטר ר' יוסי שפכו כל מרזבי צפורי אש".⁴

לפי מסורת ימי-הביניים קבור אבא חלפתא ובנו במולדתם בכפר-חנניה. יעקב בן נתנאל מספר, בסוף המאה הי"ב, על כפר-חנניה: "ור' חלפתא עם בנו יש להם ציונים". רבי שמואל בן שמשון מספר על ביקורו בכפר הזה, בלשונו "עיר", בשנת 1211: "וטרם בואנו העיר, מצאנו בשדה קבר ר' חלפתא ובנו ובן בנו". לפי דבריו של רבי מנחם החברוני,

1. אבות ג, ו; בבא-מציעא צד, א. 2. שבת קכ, ב; חוספתא, בבא-מציעא ו, ג.

3. סנהדרין קט, א; מועד קטן כה, ב. 4. HUCA I 1927, p. 326.